

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 5. února 2015 ve věci č. 22251/08 – *Bochan proti Ukrajině* (č. 2)

Velký senát Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že článek 6 Úmluvy je aplikovatelný na řízení o „mimořádném dovolání“ před nejvyšším soudem, ve kterém se stěžovatelka domáhala obnovy vnitrostátního občanskoprávního řízení po odsuzujícím rozsudku Soudu v její věci. Soud následně shledal porušení práva stěžovatelky na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 Úmluvy, jelikož nejvyšší soud v daném řízení hrubě zkreslil závěry vyplývající z původního rozsudku Soudu.

I. Skutkové okolnosti

Stěžovatelka vedla v letech 1997-2002 řízení před vnitrostátními soudy, v němž se domáhala určení vlastnického práva k pozemku a části nemovitosti na něm stojící.

V roce 2001 podala stížnost k Soudu, v níž namítala, že toto vnitrostátní řízení nebylo spravedlivé. V roce 2007 Soud shledal porušení článku 6 Úmluvy, jelikož vnitrostátní řízení nedostalo zárukám spravedlivého procesu, konkrétně nezávislosti a nestrannosti soudu, právní jistoty a požadavku na řádné odůvodnění rozhodnutí (*Bochan proti Ukrajině*, č. 7577/02, rozsudek ze dne 3. května 2007).

Na základě uvedeného rozsudku Soudu stěžovatelka v červnu 2007 podala k nejvyššímu soudu „dovolání ve světle mimořádných okolností“, v němž se domáhala zrušení původních rozhodnutí vnitrostátních soudů a určení jejího vlastnického práva k pozemku a nemovitosti v plném rozsahu. V březnu 2008 nejvyšší soud její „mimořádné dovolání“ zamítl s tím, že napadená rozhodnutí vnitrostátních soudů nevykazovala vady a byla náležitě odůvodněna.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelka zejména namítala porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, když nejvyšší soud zamítl její „mimořádné dovolání“, aniž by zohlednil závěry vyplývající z původního rozsudku Soudu z května 2007.

A. K PŘIJATELNOSTI STÍŽNOSTI

a) *K otázce, zda článek 46 Úmluvy nebrání Soudu zabývat se stížnostními námitkami v předkládané věci*

Soud považoval zprvu za nezbytné vyjasnit, zda vzhledem k Úmluvou rozděleným pravomocem mezi Soud a Výbor ministrů, pokud jde o dohled nad výkonem rozsudků Soudu, nebrání článek 46 Úmluvy tomu, aby se Soud námitkami stěžovatelky zabýval.

Konstatoval, že otázka, zda smluvní strana Úmluvy dostala svým závazkům vyplývajícím z rozsudku Soudu, nespadá do jeho jurisdikce; to však neplatí, pokud je taková otázka vznesena v rámci řízení o přezkoumání povinnosti řídit se jeho konečným rozsudkem ve smyslu čl. 46 odst. 4 a 5 Úmluvy [*The United Macedonian Organisation Ilinden – PIRIN a ostatní proti Bulharsku* (č. 2), č. 41561/07 a 20972/08, rozsudek ze dne 18. října 2011, § 56].

Soud dále připomněl, že na základě čl. 46 odst. 2 Úmluvy jsou pravomoci dohlížet na výkon rozsudků Soudu a zhodnotit opatření přijatá smluvními stranami k tomuto účelu svěřeny Výboru ministrů. To

nicméně neznamená, že by bylo Soudu zamezeno posoudit novou stížnost vycházející z opatření přijatých smluvní stranou k výkonu rozsudku, pokud by taková stížnost obsahovala nové otázky nerozhodnuté v původním rozsudku Soudu [*Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) proti Švýcarsku* (č. 2), č. 32772/02, rozsudek velkého senátu ze dne 30. června 2009, § 61–63]. Pro další relevantní obecné zásady k dané problematice Soud odkázal na své rozhodnutí *Egmez proti Kypru* (č. 12214/07, rozhodnutí ze dne 18. září 2012, § 48–56).

K předkládané věci Soud uvedl, že některé námitky stěžovatelky mohou být chápány jako námitky týkající se údajného nedostatečného výkonu původního rozsudku Soudu z května 2007. Námitky ohledně výkonu rozsudku, resp. nápravy shledaného porušení Úmluvy však spadají mimo věcnou působnost Soudu. Proto tyto námitky stěžovatelky Soud prohlásil za nepřijatelné pro neslučitelnost *ratione materiae* s Úmluvou.

Stěžovatelka nicméně vznesla další námitky, které se již vztahovaly přímo k průběhu řízení o „mimořádném dovolání“ před nejvyšším soudem po původním rozsudku Soudu. Tyto námitky se netýkaly samotného výsledku tohoto řízení ani účinnosti výkonu rozsudku Soudu vnitrostátními soudy. Jednalo se dle Soudu o situaci odlišnou od té, jež byla zkoumána Soudem v jeho původním rozsudku. Jelikož námitky obsahovaly nové otázky nerozhodnuté v původním rozsudku Soudu, tj. otázky ohledně spravedlivosti řízení před Nejvyšším soudem, článek 46 Úmluvy posouzení těchto námitek nebránil.

b) K otázce slučitelnosti stížnostních námitek stěžovatelky ratione materiae s čl. 6 odst. 1 Úmluvy

Soud se v této části zabýval otázkou, zda je článek 6 Úmluvy aplikovatelný na řízení o „mimořádném dovolání“ před nejvyšším soudem.

Ačkoliv čl. 6 odst. 1 není zpravidla aplikovatelný na mimořádné opravné prostředky sloužící k obnově pravomocně skončených soudních řízení, povaha, rozsah a zvláštní znaky takových řízení v konkrétním právním systému nicméně mohou odůvodnit výjimku z tohoto pravidla.

Soud zopakoval, že vnitrostátní právní rámec nabízel stěžovateli prostředek nápravy ve formě soudního přezkumu její občanskoprávní věci nejvyšším soudem ve světle závěrů Soudu, dle nichž původní rozhodnutí vnitrostátních soudů trpěla vadami. Na řízení o „mimořádném dovolání“ je tak dle Soudu možné nahlížet jako na „prodloužení“ původního pravomocně skončeného civilního řízení, vycházející z kasačního řízení zakotveného v ukrajinském právním řádu. Ačkoliv zvláštnosti tohoto kasačního typu řízení by mohly mít vliv na způsob, jakým jsou procesní záruky na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy používány, byl Soud toho názoru, že tyto záruky mají být na dané řízení aplikovány shodně jako na kasační řízení v civilních věcech obecně.

Tento závěr odvozený z platné vnitrostátní právní úpravy byl z hlediska konkrétních okolností případu podepřen rozsahem a povahou řízení vedeného před nejvyšším soudem ve věci stěžovatelky. Nejvyšší soud přezkoumal relevantní spisový materiál a rozhodnutí vnitrostátních soudů v původním řízení ve věci stěžovatelky, a to ve světle jejích nových podání založených zejména na původním rozsudku Soudu z roku 2007, a neshledal důvod pro jejich zrušení či změnu. Ačkoliv by se mohlo jevit, že řízení o dovolání stěžovatelky před nejvyšším soudem z roku 2002 je obdobné zkoumanému řízení o „mimořádném dovolání“ z roku 2008, dle Soudu je zásadní rozlišení třeba spatřovat v tom, že druhé uvedené bylo vedeno a rozhodováno nejvyšším soudem ve světle nových důvodů patrných z původního rozsudku Soudu.

Proto s ohledem jak na relevantní ustanovení ukrajinské právní úpravy, tak na povahu a rozsah řízení o „mimořádném dovolání“ vedeného před nejvyšším soudem ve věci stěžovatelky byl Soud toho názoru, že dané řízení bylo rozhodující pro určení občanských práv a závazků stěžovatelky. Relevantní záruky na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy tak byly na dané řízení použitelné.

B. K ODŮVODNĚNOSTI STÍŽNOSTI

Soud v první řadě připomněl, že není soudem čtvrté instance a jeho úkolem na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy tedy není přehodnocovat rozhodnutí vnitrostátních soudů, pokud jejich závěry nejsou svévolné nebo zjevně nerozumné (*Khamidov proti Rusku*, č. 72118/01, rozsudek ze dne 15. listopadu 2007, § 170).

Soud shledal, že nejvyšší soud ve věci stěžovatelky hrubě zkreslil závěry původního rozsudku Soudu. Nejvyšší soud totiž uvedl, že dle rozsudku Soudu byla původní rozhodnutí vnitrostátních soudů zákonná a odůvodněná, přičemž Soud přiznal stěžovateli spravedlivé zadostiučinění za porušení práva na přiměřenou délku řízení. Tato námitka byla ve skutečnosti Soudem prohlášena za zjevně neopodstatněnou. Tvzení nejvyššího soudu tak byla zjevně nesprávná. Soud pokračoval, že takové odůvodnění rozhodnutí nejvyššího soudu nepředstavuje pouhý rozdílný jazykový výklad právního textu. Soud výše uvedené považoval za „zjevnou svévoli“, resp. „odepření spravedlnosti“, jelikož zkreslené shrnutí původního rozsudku Soudu mělo za následek zmaření snahy stěžovatelky domoci se přezkumu svého tvrzeného vlastnického nároku ve světle původního rozsudku Soudu v rámci dostupného „mimořádného dovolání“ zakotveného ve vnitrostátním právním řádu. Dané řízení tak nedostálo požadavkům spravedlivého procesu a došlo tak k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

III. Oddělená stanoviska

Soudkyně Yudkivska a soudce Lemmens ve svém spojeném souhlasném stanovisku uvedli, že by si otázka aplikovatelnosti čl. 6 odst. 1 Úmluvy na dané řízení před nejvyšším soudem zasloužila poněkud širší odůvodnění. Také by upřednostňovali obecně výrazně širší aplikovatelnost čl. 6 odst. 1 Úmluvy v občanskoprávních věcech.

Soudce Wojtyczek měl ve svém souhlasném stanovisku určité pochybnosti o odůvodnění tohoto rozsudku Soudu mimo jiné v části k aplikovatelnosti článku 6 Úmluvy na řízení o „mimořádném dovolání“. Porovnával judikaturu Soudu zabývající se jednotlivými typy mimořádných opravných prostředků a tážal se, zda je vhodné v judikatuře Soudu rozlišovat mezi kasačním řízením, na které je článek 6 aplikovatelný, a řízením o návrhu na obnovu řízení, na které nikoliv. Vzhledem k podobě mezi oběma typy řízení se přiklání k názoru, že článek 6 Úmluvy by měl být aplikovatelný na veškeré mimořádné opravné prostředky.

